

(1925. szept. 6. Budapest–1997. aug. 21. Siófok)

Mély megrendüléssel és őszinte bánattal lesújtva búcsúzom SZÉKELY Andrástól, az ELTE Természeti földrajzi Tanszékének hosszú éveken át volt tanszékvezető professzorától; a szegedi József Attila Tudományegyetem korábbi tanárától; a földrajztudomány doktorától; a Magyar Földrajzi Társaság Lóczy- és Teleki Sámuel-érmes tiszteleti tagjától; Természeti földrajzi Szakosztályának 1959-től titkárától, majd 1973-tól mostanáig elnökétől; a TIT Budapesti Földtudományi Szakosztályának 1976 óta elnökétől; a magyar geográfia kiemelkedő tudósától; a vulkanikus kőzetű felszínnek Európa-hírvő kutatójától; a földrajzi társasági rendezvények köztisztviseltekben álló, sokszor megünnepelt előadójától; sok-sok tanulmányút és tudományos konferencia szívesen hallgatott és követett vezetőjétől; földrajztanárok generációinak elhivatott szaktudományi oktatójától és nevelőjétől; népes családja gondjainak példamutató istápolójától; a mindennapi élet gyötrelmeivel küzdő embertől; – és végül, de nem utolsósorban, közel félévszázada mindenkor kedves jóbarátomtól, akivel mindig megértettük egymást s akivel egymás segítségére, támogatására mindig számíthattunk.

Már a felsorolt tudományos kutatói–egyetemi oktatói és emberi érdemek is azt tanúsítják, hogy nem közönséges kollégától veszünk itt és most fájdalmasan korai végső búcsút, hanem olyan valakitől, aki egyaránt oszlopa volt munkahelyének, szaktudományának, Társaságunknak és tudományos életünknek is. Ez a rendkívüli adottságokkal megáldott életút 72 évvel ezelőtt Budapestről indult, ahol egyszerű szüleitől az anyagi javak bőségén kívül mindent megkapott, amire egy korán öntudatra ébredő, a világot látni, ismerni, alakítani kívánó törekvő szellemnek szüksége volt. Az ő életében is nagy traumát jelentett a második világháború, aminek befejező periódusát, Budapest ostromát – mint munkaszolgálatra berendelt egyetemista – fegyverrel harcolta végig, küzdve a bekövetkező megpróbáltatásoknak az egész nemzet jövőendő életére kiható veszélye ellen. A harcok elcsitulása után folytatta egyetemi tanulmányait a Műegyetem Közgazdasági Karán, ahol kivételes szerencséjére olyan kiváló földrajztanárai voltak, mint KÉZ Andor és RÓNAI András professzorok. Általuk szerette meg és választotta élethivatásává a földrajztudományt. Hálás megnyilvánulásait egykori életpálya orientáló-nevelői felé sokszor tapasztalhattuk.

Élete munkásságát tanárként a pásztoi gimnáziumban kezdte. Ez a Mátra lábánál fekvő kisváros inspirálta a környező táj részletes megismerésére, felszínfejlődésének tanulmányozására. Ott ismerkedett meg az arra is gyakran megforduló LÁNG Sándor professzorral, későbbi tanszéki elődjével, aki korán felismerte benne a rendkívüli érdeklődéssel megáldott kutató szellemű geográfust. Az ő támogatásával került 1952-ben az ELTE Földrajzi Intézetébe tanársegédnek, majd 1954-től BULLA Béla professzor mellé aspiránsnak. Kutatási témája természetesen a Mátra tanulmányozása volt, amit aztán – kisebb megszakításokkal – egész életében folytatott.

BULLA Béla mellett ismerkedtünk meg mi is egymással, és váltunk rövid idő után kedves barátokká és vitapartnerekké. Mert a mi barátságunkat a felvetődő tisztázandó kérdések őszinte megtárgyalása, egymás véleményének a meghallgatása és tudomásulvétele jellemezte. Bandi barátomnak akkor már családja volt, akiknek megfelelő ellátása rendkívüli feladatot jelentett számára. De emellett olyan intenzitással végezte egyetemi oktatói és kutatói feladatait, annyi és olyan mértékű terepmunkát és tanulmányutat vállalt és valósított meg magas szinten, hogy mindnyájan csodáltuk kitartását és munkabírást. Ez jellemezte további élete munkásságát is.

Első publikációi is korán megjelentek a különböző tudományos folyóiratokban, kutatási eredmények közlésének és tanulmányúti beszámolóknak a formájában (az első 1954-ben természetesen a Mátra vidékéről). 1961-ben sikeresen védte meg kandidátusi disszertációját, amelyben a Mátra felszínfejlődésével foglalkozott. Emellett korán jelentős szerepet vállalt az 1952-ben újjászervezett Magyar Földrajzi Társaság életében, amelynek

¹

Elhangozott 1997. szept. 5-én Budapesten, a Farkasréti temetőben.

a későbbiekben egyik tartóoszlopává lett. Előbb LÁNG Sándor professzor mellett a Természetföldrajzi Szakosztály titkáráként, majd elnökeként nagymértékben hozzájárult annak mindmáig legnépszerűbb szerepköre kifejlesztéséhez.

Ahogy munkásságának eredményei és azok szaktudományi tekintélye növekedett, úgy váltak egyre kedveltebb előadásai is nem csak egyetemi tanítványai, hanem a társtudományok művelői, sőt a külföldi kollégák előtt és között is. Egyetemi hivatását és kutatói munkásságát egyaránt a rendkívüli elmélyültség, az apróbb részletekre is súlyt helyező figyelmesség jellemezte. Eme tulajdonságait magam is sokszor megcsodáltam, hiszen jó néhány kutatóútjának voltam az útítársa a hazai tájakon és számos alkalommal kísértem külföldi tanulmányutakon is a Magas-Tátrától kezdve a Gross-Glocknerig.

Természetesen az ő életútja sokkal messzebbre is vezetett. A vulkáni képződmények tanulmányozása elvitte őt az Etától kezdve a Popocatepetlen át a Kilimandzsáróig és még számos más területre is. Nem csoda, hogy állandó időzavarban élt az egyetemi feladatok, az újabb tanulmányutak lehetőségei és a közkinccsé teendő beszámolók, jelentések ösztönző nyomása között. Emellett ott volt a családja is, akiről soha sem feledkezett meg, és akiről mindig igyekezett megfelelően gondoskodni. Mert legnagyobb érdemei között is első helyen kiemelendő, hogy négy gyermeket nevelt és tanítottatott ennek az országnak, miközben egyedül élő édesanyja életét is igyekezett megfelelően támogatni. Akik ezt nem tudták, nehezen értették meg, hogy miért kellett SZÉKELY professzortól egyes dolgokra oly sokáig várni. Emiatt kétek nagyobb terjedelmű tanulmányai és emiatt nem tudott hosszú ideig megfelelő tudományos pozícióit sem elérni.

Régóta tudjuk, hogy SZÉKELY András a vulkanikus felszínek fejlődésmenetének nemzetközileg is ismert (és elismert!) szakértője, amiért már a megfelelő akadémiai tudományos elismerés is kijárt volna számára. Ám a tudományos érdemek mellett ahhoz egyéb tudománypolitikai feltételek is szükségesek voltak, amiknek teljesítését ő nem ambicionálta.

Eléggé későn (1993-ban) védte meg akadémiai doktori disszertációját is, ami viszont oly magas szintű tudományos mű, hogy méltán vívta ki vele a hozzáértő szaktudományi körök őszinte elismerését. Ebben a művében precízen kidolgozta a különféle vulkáni kőzetfélésekhez kötődő speciális felszíni formakincset. Sajnálatos, hogy annak kiadásra való előkészítését csak most fejezte be, amiről néhány nappal váratlan halála előtt tett említést.

SZÉKELY András munkatársunk és barátunk volt az MTA Földrajztudományi Kutató Intézet külső munkatársaként is. Számos kutatási programunknak és tudományos konferenciánknak volt megbecsült résztvevője. Így a Magyarország tájféldrajza c. sorozat utolsó, az Északi-középhegységgel foglalkozó kötetének a megírásában is döntő feladatokat vállalt. Két nappal tragikus halála előtti utolsó beszélgetésünkör örömmel említette, hogy abban vállalt feladatának jelentős részét teljesítette.

Sohasem igyekezett kibújni a szakmai kötelezettségek alól, ám túl sokat vállalt magára, túl sok terhet rótt rá az élet, amivel nem mindig tudott a tervezett időre megküzdeni. Viszont amit elvégzett, az mindig rendkívül magas színvonalon megvalósított, kitűnő földrajzi szemlélettel készült munka, ami nem csak szerzőjének, hanem a magyar geográfia egészének szerez elismerést itthon és külföldön egyaránt. Anélkül, hogy élete munkásságának majdani részletes értékelése elé vágnék, csak a CHOLNOKY Jenő életművéről írt, a Földrajzi Közlemények 1996-os évfolyamában megjelent értekezésére hívom itt fel a figyelmet, ami bizonyossága annak, hogy ha időt szakíthatott rá, a szűkebben geomorfológiai tárgyú tanulmányokon kívül mestere volt a földrajztudomány más területeinek is.

Talán kissé hosszúra terjedő megemlékezésemet élete és írásbeli–szóbeli megnyilvánulásainak még egy szép sajátja megemlékezésével szeretném lezárni. Azzal, hogy példamutató volt a hazájához és annak népéhez való ragaszkodása, a magyar nemzet iránti szeretete, az ahhoz való hűség, aminek számtalan esetben tanújelét és bizonyosságát adta mind életével, mind oktató-kutató munkásságával.

A hazai földhöz, de különösen a Mátra-hegységhez mint élete fő munkaterületéhez való ragaszkodásának az elismeréseként, de egyben köszönetként is, helyezzünk el tudós professzorunk koporsójában egy mátrai andezit darabot, hogy a túlvilágon is együtt maradjon azzal a földdel, amely éltette és amelyért élt.

Kedves SZÉKELY Professzor Úr! Feledhetetlen kedves Bandi barátunk! Életműved bizonyosan sokáig tárgya lesz még a rólad szóló sok-sok megemlékezésnek és méltatásnak, amit régi kollégáid, tanítványaid és barátaid seregének nagy figyelme fog mindig kísérni. Közös kérésünk most a Mindenhatóhoz, hogy adjon neked örök békességet és nyugalmat abban a földben, amelyért éltél és dolgoztál, és amelynek titkait oly nagy igyekezettel és sikerrel kívántad megfejteni. Sokszor fogunk emlegetni és emlékezni rád! Nyugodjál békében!